

Orgaan van de Vereniging van
Antiek liefhebbers "Vrienden van
Antiek"

OAD · nieuws

3^e jaargang nr. 4 September 1970

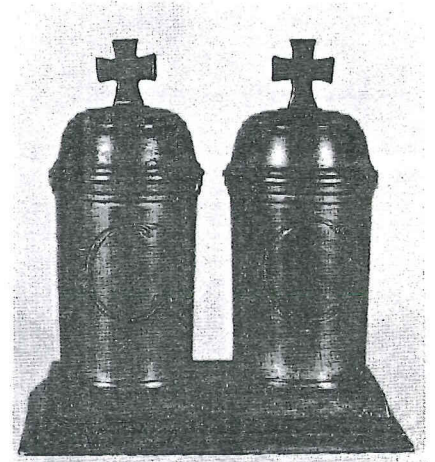
16e eeuw

17e eeuw

18e eeuw

19e eeuw

Chrismatoria

door L. Smulders

Het Chrisma of Heilige Olie wordt in de kerken voor verschillende doeleinden gebruikt.

Men onderscheidt in hoofdzaak drie soorten chrisma, welke worden aangeduid met:

OLEUM SANCTUM, bestemd voor het Doopsel

CHRISMA, bestemd voor het Vormsel en OLEUM INFIRMORUM, bestemd voor het laatste oliesel.

Deze oliën, in hoofdzaak bestaande uit olijfolie en balsem, worden in de Westerse kerken jaarlijks vernieuwd en daarom gewijd tijdens de MISSA CHRISMATIS op Witte Donderdag. In het Oosten gebeurt de wijding voor jaren ineens.

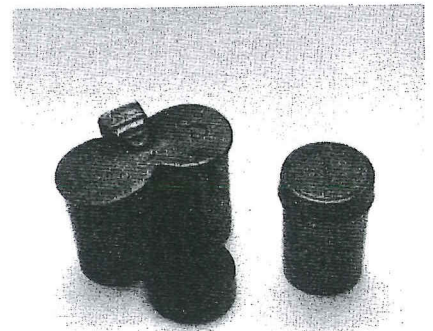
Deze oliën werden in vroeger eeuwen bewaard in zgn. CHRISMA FLESSEN, zoals afgebeeld op bijgaande foto, de kleinste van de twee afgebeelde tinnen flessen en gemerkt "OLEUM CHRISMA". Deze tinnen flessen waren vaak ondergebracht in tinnen kistjes of houders met drie diverse flessen. Deze zijn uit de aard der zaak zeer zeldzaam. Uit deze tinnen flessen werden de Chrismatoria gevuld. In vroeger eeuwen gebruikte men hiervoor tinnen Chrismatoria, waarover ik in het vervolg zal spreken.

Deze Chrismatoria bestaan uit één, twee of drie aparte vaatjes. Op de voorpagina ziet u respectievelijk een 16e, 17e, 18e en 19e eeuwse Chrismatorium. Het 16e eeuwse Chrismatorium - gemerkt met Engeltje - bevat drie afzonderlijke vaatjes, welke vast aaneen zitten. In de vaatjes bevinden zich meestal druppelstaafjes. Het 2e exemplaar is een 17e eeuwse Chrismatorium. Dit is een koffermodel met een kruisje op het deksel. Wanneer men het deksel oplicht, zit in het Chrismatorium één los buisje met daarop een dekseltje, waaraan het druppelstaafje is bevestigd. Voorop staat Y N F, wat duidt op Oleum Infirmorum, bestemd voor het laatste oliesel. Het 3e Chrismatorium - gemerkt L.G. (L. Groussel 1791) - is een 18e eeuwse, waarin de drie vaatjes, zijn ondergebracht, terwijl het 4e exemplaar bestaat uit twee vaatjes, waarop de letters C. en O. aanduidende het Chrisma (Vormsel) en Oleum Sanctum (Doopsel).

Er bestaan nog verschillende andere vormen van Chrismatoria. Zo zag ik onlangs een exemplaar van drie kleine busjes met

druppelstaafjes, welke busjes onder elkaar aaneengeschroefd waren. Kortgeleden verwierf ik nog een exemplaar van 3 buisjes, waarvan twee aangevoegd zijn en voor het 3e een uitstekend gedeelte aan de onderkant met opstaand randje, waarop een los buisje met deksel staat, zoals u op bijgaande foto kunt zien. De twee aangevoegde bestemd voor het Doopsel en het Vormsel, terwijl het losse buisje bestemd is voor het laatste Oliesel. De reden voor deze samenstelling is logisch, daar het Doopsel en het Vormsel meestal in de kerken werd toegediend, terwijl het laatste Oliesel meestal bij de zieken thuis gebeurde, zodat men dit losse busje apart t kon meenemen.

Het OLEUM SANCTUM werd ook gebruikt voor de Priesterwijding, het CHRISMA voor de Bisschopswijding en

Zie vervolg pagina 14

het OLEUM INFIRMORUM voor de zegening der klokken.

Wanneer het tin in de kerken wordt gebruikt, gebeurde dit meestal in de minder rijke gemeenten, welke zich de zilveren en gouden voorwerpen niet konden veroorloven. Daar vele kerkelijke tinnen voorwerpen in de kloosters werden gegoten, komt het nogal eens voor, dat het kerkelijke tin niet van tinmerken is voorzien.

Het Hollandse tin is over het algemeen zeer sober, wat m.i. juist de charme aan de Hollandse stukken geeft. In Duitsland treft men veel het rijkversierde tin aan. Vroeger had men de idee, dat het fijn bewerkte tin slechts door edelsmeden werd vervaardigd, welke eerst in het onedele metaal experimenteerden, hetgeen een foutieve opvatting bleek te zijn (wel schijnt b.v. Benvenuto Cellini zijn reliefs eerst in tin te hebben gegoten). Ook in het onversierde tin komen zeer kunstige producten voor, bestemd voor kerkelijk gebruik.

Met het zelfbewuste zilver vergeleken heeft tin iets naïefs en kinderlijks. Mensen zijn soms boeiend, kinderen altijd. Het kerkelijk tin is thans grotendeels uit de kerken verdwenen. Tinnen Chrismatoria zijn over het algemeen moeilijk te vinden. Op de laatste Antiekbeurs te Delft zag ik enkele exemplaren bij de firma Weegenaar en de firma Dirven.

Te koop tegen e.a.b. antieke marmeren beeldhouwde vestibulefontein. Inlichtingen tel. 070 - 322585. G. A. Graff, Waldeck Pymontkade 34, Den Haag.

Het bestuur wil ernaar streven nog eens wat televisie-zendtijd te bemachtigen op een geschikter tijdstip en een meer gericht programma. Veel landgenoten waren nog met vakantie.

Rotterdam, augustus 1970
W. Vermeer

Afdeling HET GOOI

Op veler verzoek zal de excursie naar Kasteel Nederhorst te Nederhorst den Berg ter bezichtiging van de klokkenverzameling van de heer Jonker worden herhaald op zaterdag, 26 september a.s. om 3 uur n.m. De deelname moet helaas worden beperkt tot 20 personen.

Ter aanbieding van een boekenbon aan de heer Jonker zou een kleine bijdrage van elke deelnemer van b.v. f 1,- op prijs worden gesteld.

Telefonische of schriftelijke opgaven aan het secretariaat Beresteinseweg 108 te Hilversum, tel. 02150 - 42711.

ANTIÉK

onmisbaar voor de serieuze verzamelaar

NEEM OOK EEN ABONNEMENT.

Vraag inlichtingen bij uw boekhandelaar of bij

DE TIJDSTROOM
Bagijnestraat 11, Lochem
(05730-12 64).

Voor GOED ANTIÉK

naar de vertrouwde zaak

LA CHARRETTE

Baronielaan 29, Breda, Tel. 01600 - 45672